

ግንቦት 29 ቀን 2003 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐገሥ ወልዱ

አልማው ወሌ

ነጋ ዱፍሣ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች ፡- ወ/ሮ ፋጡማ ጀማል - ቀረቡ

ተጠሪ ፡- ወ/ሮ ፋጡማ ኡስማን ከጠበቃ መሐመድ ሀሰን ጋር - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 መሠረት የሚስተናገደውን ጥያቄ የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ከፍተኛ ሽሪዓ ፍ/ቤት ሲሆን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 መሠረት አቤቱታውን ያቀረቡት የአሁኑ አመልካች ናቸው፡፡ የአመልካች የአቤቱታ ይዘትም ባጭሩ፡- አመልካች በከፍተኛ ሽሪዓ ፍርድ ቤት በነበረው የይግባኝ ክርክር የክርክሩ ተካፋይ መሆን ሲገባቸው ሣይከራከሩበት በቀድሞ አወቃቀር በወረዳ 08 ፣ ቀበሌ 02 ክልል ወስጥ በሚገኝና ቁጥሩ 102 በሆነው የግል የመኖሪያ ቤታቸው ላይ በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሣኔ መብታቸውን የሚገዳ ከመሆኑም በላይ በተከሰሱበት ጉዳይ የመከላከል ህገ መንግስታዊ መብታቸውን የሚጋፋ በመሆኑ አመልካች በሌሎች የተሰጠው ውሣኔ ተነስቶ የክርክሩ ተካፋይ እንዲሆኑ ይደረግላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው፡፡ አቤቱታው ጋርም ከውጭ አገር የነበሩ መሆኑን የሚያሳይ የሰነድ ማስረጃዎችን አያይዘው አቅርበዋል፡ አቤቱታው የቀረበለት ከፍተኛ ሽሪዓ ፍርድ ቤትም አመልካች አቤቱታውን ያቀረቡት ጉዳዩ ውሣኔ ካገኘ ከስድስት ዓመት በሁዋላ ከመሆኑም በላይ ጉዳዩ የቤተሰብ እንደመሆኑ መጠን አልሰሙም ነበር ለማለትም የሚቻል አይደለም በሚል ምክንያት የአመልካች አቤቱታን ውድቅ አድርጎ ብይን ሰጥቷል፡፡ በዚህ ብይን አመልካች ባለመስማማት ይግባኛቸው ለፌዴራሉ ጠቅላይ ሽሪዓ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኝ ከተከራከሩ በሁዋላ በከፍተኛው ሽሪዓ ፍርድ ቤት በነበረው የይግባኝ ክርክር አመልካች በወኪላቸው አማካኝነት የክርክሩ ተካፋይ የነበሩ መሆኑ መረጋገጡን ጉዳዩ የቤተሰብ ከመሆኑም በላይ አመልካች ይኖሩበት ከነበረው ውጪ አገር ወደ ኢትዮጵያ ሲመለሱ የነበረ መሆኑ መረጋገጡን በምክንያትነት በመያዝ በይግባኝ ክርክር ውሣኔ ከተሰጠ ከስድስት ዓመት በሁዋላ ጉዳዩ ባለሁበት ይታይልኝ ተብሎ የቀረበው የአመልካች ጥያቄ በህጉ በተመለከተው የጊዜ ገደብ ውስጥ ያልቀረበና በቀድሞ ህጋዊ ምክንያት ያልተደገፈ ነው በማለት የከፍተኛ ሽሪዓ ፍርድ ቤትን ብይን አጽንቶታል፡፡ የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንን ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡ የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘት ሲታይም የክርክሩ ተካፋይ ሣይሆኑ በግል ገንዘባቸው በገዙት ቤት ላይ ተገቢ

ያልሆነ ውሣኔ ማረፊን ገልጸው የበታች ፍርድ ቤቶች ጉዳዩ ባሉበት እንዲታይላቸው ያቀረቡትን አቤቱታ ውድቅ ማድረጋቸው ህጋዊ አለመሆኑን በመዘርዘር ውሣኔው እንዲሻር ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም የአመልካች አቤቱታ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 358 መሠረት ሊታይ የሚችልበት አግባብ መኖር ያለመኖሩን ሳይረጋግጡ አመልካች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 መሠረት ወደ ክርክሩ ለመግባት በቂ ምክንያት የላትም የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎአል። በዚህም መሠረት ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎላቸው ቀርበው ግራ ቀኙ በጽሁፍ ክርክር አድርገዋል። ከላይ የተመለከተው የክርክሩ አመጣጥ ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች እንዲሁም ከፌዴራል ከፍተኛ ሽሪያ ፍ/ቤት ካስቀረብነው የመ/ቁጥር 51/93 እና 4640/2001 ፣ ከፌዴራል ጠቅላይ ሽሪያ ፍርድ ቤት ካስቀረብነው መ/ቁጥር 68/2002 ጋር አዛምደን በሚከተለው መልኩ መርምረናል። እንደመረመርነውም ተጠሪ በሌሎች የተሰጠው ውሣኔ ሊነሣ ይገባል? ወይስ አይገባም? የሚለውን ጭብጥ መመልከቱ ተገቢ ሁኖ አግኝተነዋል።

የፍታብሔር ክርክሮች የሚመሩት በ1958 ቱ የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ መሠረት ነው። የሽሪያ ፍርድ ቤቶች የክርክር አመራር ስርዓትም በዚህ የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ስለመሆኑ የአዋጅ ቁጥር 188/92 አንቀጽ 6/1/ ድንጋጌ በግልጽ ያሳያል። የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ አካቶ ከያዛቸው ጉዳዮች ውስጥ አንዱ የተከራካሪ ወገኖች በክርክሩ ወቅት ያለመቅረብና ውጤቱ ነው። በዚህም መሠረት መጥሪያ ተልኮለት በተገቢው መንገድ የደረሰው መሆኑ በተረጋገጠበት ተከሣሽ /መልስ ሰጪ/ ላይ ፍ/ቤቱ ሊከተለው የሚገባው ሥርዓት ጉዳዩ ተከሣሽ/መልስ ሰጪ በሌለበት የሚሰማበት ስለመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 70/ሀ/ ስር ተመልክቷል። ሌላው በሥነ ሥርዓት ህጉ የተመለከተው ሥርዓት ተከላሽ ሊከተለው የሚገባው መፍትሔ ነው። ክርክሩ በሌለበት እንዲቀጥል የተደረገበት ተከሣሽ በተከታዩ ቀን ቀጠሮ ቀርቦ በቂ ሆኖ በሚገመት እክል ምክንያት በመጀመሪያ ቀን ቀጠሮ ያለመቅረቡን ካስረዳ መከላከያውን አቅርቦ የመከራከር መብት ያለው ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 72 ያስገነዝባል። እንዲሁም የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 78/1/ አንድ ተከሣሽ /መልስ ሰጪ/ በክርክሩ ላይ ቀርቦ መልስ ሳይሰጥ ወይም ተገቢውን መከራከሪያ ሳይቀርብ በመቅረቱ በሌለበት አንድ ውሣኔ ወይም ትዕዛዝ የተሰጠ ከሆነ ውሣኔው ወይም ትዕዛዙ መሰጠቱን በተረዳው በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ ቀርቦ ትዕዛዙ ወይም ውሣኔው እንዲነሣለት የማመልከት መብት እንዳለው ተደግገንናል። አቤቱታ አቅራቢ በዚህ መሠረት ማመልከቻ በሚያቀርብበት ጊዜ የጥሪው ትዕዛዝ በሚገባ ያልደረሰው መሆኑን ወይም ክርክሩ ሊሰማ በተቀጠረበት ቀን ቀርቦ መከራከሪያውን ያላሰማው ወይም መልስ ያልሰጠው በበቂ ምክንያት መሆኑን ፍርድ ቤቱ የተረዳ እንደሆነ የተከሣሹ /የመልስ ሰጪ/ አቤቱታ ላንደኛው ወገን ተከራካሪ እንዲደርሰው ካደረገና ተገቢውን ኪሣራ ወይም መቀጮ እንዲከፍል ካዘዘ በኋላ ትዕዛዙን ወይም ብይኑን በማንሣት ክርክሩን እንደገና መስማት እንዳለበት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78/2/ ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ ያሳያል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካች በሌለሁበት በግል ንብረቱ ላይ ውሣኔ ተሰጥቶብኛል የሚሉት ጥር 09 ቀን 1995 ዓ.ም ሲሆን ይኸው ውሣኔ ተነስቶ ወደ ክርክሩ ልገባ ይገባል በማለት አቤቱታ ያቀረቡት ደግሞ ነሐሴ 19 ቀን 2001 ዓ.ም ነው። ከላይ ከተጠቀሱት የስር ፍርድ ቤቶች መዛግብት መገንዘብ የተቻለው ደግሞ የአሁኗ አመልካች ወ/ሮ ኑሪያ ኡስማን /የሚች ሚስት/ እና ሌሎች አምስት የሚሆኑ የሚች ጀማል ሐምዛ የመጀመሪያ ደረጃ ወራሾች መሆናቸውን ገልጸው በሽሪያ ህግ መሠረት የውርስ ንብረቱን ለመከፋፈል ንብረቱን ይዘዋል፤ የሚች ሁለተኛ ሚስት

ናቸው ባሏቸው የአሁኗ ተጠሪ ላይ ክስ መስርተው የስር ፍርድ ቤት ግራ ቀኙን አከራክሮ ተገቢ ነው ያለውን ውሳኔ ከሰጠ በሁዋላ ተጠሪ የአሁን አመልካች በግል የገዛሁት ንብረቱ ነው በሚሉት ቤት ላይ የተሰጠውን የውሳኔ ክፍል በመቃወም ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ሽሪዓ ፍርድ ቤት አቅርበው የስር ከሣሾች የነበሩት፤ የአሁኗ አመልካች ጭምር በወ/ሪት ቀመሪያ ጀማል አማካኝነት ተወክለው የይግባኝ ክርክሩ ተካሂዶ አከራካሪው ንብረት ላይ ተገቢ ነው የተባለ ውሳኔ የተሰጠበት መሆኑን ነው። አመልካች ራሳቸው የክርክሩ ተካፋይ ባይሆኑም በህጉ አግባብ የወክሏቸው አህታቸው ወ/ሪት ቀመሪያ ጀማል የክርክሩ ተካፋይ የነበሩ መሆኑን ከላይ የተጠቀሱት መዛግብት በሚገባ ያረጋግጣሉ። ይህም የሚያሳየው አመልካች በህጉ አግባብ የክርክሩ ተካፋይ የነበሩ መሆኑን ነው። እንዲህ ከሆነ አንድ ሰው በውሳኔው ላይ የሚኖረውን ቅሬታ በይግባኝ ወይም በሰበር ስርዓት ማሳረም እንጂ ጉዳዩ በሌለሁበት ታይቷል። ባለሁበት ሊታይልኝ ይገባል በማለት አቤቱታ የሚያቀርብበት አግባብ የሌለ መሆኑን ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 ድንጋጌ ይዘት የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት ሲቀርብ የተያዘው ጭብጥ ሲታይም አከራካሪው ንብረት የክርክሩ ምክንያት የነበረ መሆኑንና አመልካችም በህጉ አግባብ ተወክለው የነበሩ ስለመሆኑ የክርክሩ ሂደት የሚያሳይ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 358 መሠረት የአመልካች አቤቱታ ሊስተናገድ ይገባ ነበር ሊባይ የሚችል ባለመሆኑ ተገቢነት ያለው ሆኖ አላገኘነውም። በአጠቃላይ አመልካች በሌለሁበት የተሰጠው ውሳኔ ይነሣልኝ በማለት ያቀረቡት አቤቱታ በሽሪዓ ፍርድ ቤቶች ውድቅ መደረጉ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 ስር የተመለከተውን መመዘኛ መሠረት ያደረገ ሲሆን አመልካች የግል ቤቱ ላይ ተገቢ ያልሆነ ውሳኔ ተሰጥቷል በማለት የሚያቀርቡት ክርክር ደግሞ በይዘቱ በዋና ጉዳይ ላይ የቀረበ በመሆኑ የክርክሩን አመራር ስርዓት ካልሆነ በስተቀር የሽሪዓ ፍርድ ቤቶች በስረ ነገር ስልጣናቸው ስር የሆኑ ጉዳዮች የሚቀርብላቸውን አቤቱታና ክርክር የሚወስኑት የሽሪዓ ህግን መሠረት በማድረግ እንደሆነ በአዋጅ ቁጥር 188/92 በአንቀጽ 6/1/ በግልጽ የተደነገገ በመሆኑ አንድ ሰው ለሽሪዓ ፍርድ ቤት ክስ ወይም አቤቱታ ሲያቀርብና ተገቢ የተባለ ውሳኔ ከተሰጠ ሥነ ሥርዓታዊ ከሆነው ጭብጥና ጥያቄ ውጭ የሆኑት ጉዳዮች ለዚህ ሰበር ችሎት ለማቅረብ የሚቻልበት አግባብ የሌለ በመሆኑ ተቀባይነት ሊሰጠው የሚገባ ሁኖ አላገኘንም። በዚህም መሠረት በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሥነ ሥርዓት ህግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል ጠቅላይ ሽሪዓ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 68/2002 ሐምሌ 28 ቀን 2002 ዓ.ም የተሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ጸንቷል።
2. አንድ ተከራካሪ ወገን በህጉ አግባብ በተወከለው ሰው የክርክሩ ተካፋይ መሆኑ ከተረጋገጠ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 78 መሠረት በሌለሁበት የተሰጠ ውሳኔ ሊነሣልኝ ይገባል ለማለት አይችልም ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ታ ዕ ዛ ዝ

በዚህ ችሎት ጥር 19 ቀን 2003 ዓ.ም ተሰጥቶ የነበረው እግድ ተነስቷል፤ ለሚመለከታቸው አካላት ይጻፍ። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

እ.ከ